№ 195 ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 5

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 5 № 195

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. Կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը միայն.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խմբագրատանը տողանոցին 10 կոպեկ
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԶԱՏԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.
Ամսական Մէկ րուբլի

Ամերիկա տարեկան	6 դօլլար
Եւրոպա »	30 ֆրանկ
Պարսկաստան »	10 րուբլի
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել	40 կոպ.

ԶՈՒԹԱԿԱՀԱՐ
Դ. Դաւրեան
հաստատվում է Թիֆլիսում և տալիս է Ջութակահարութեան դասեր։
Դիմել՝ Музыкальн. магазинъ Сузанаджяна (ու. կ. չ.) առ. 15—4

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԴԱՍԱՏՈՒՆ
ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԻ
ազատ գեղարուեստագէտ
ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆԻ
Елизаветинская, № 40.
Ուսման վճարը՝ տարեկան 60 ր., ստացվում է կիսամեակներով—սեպտեմբերին և յունվարին։
(առ.) ա. օ. 10—7

Շուշու Թեմակ. Դպրոցի
—) համար (—
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
1) բարձրագոյն կրթութեամբ
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
մատեմատիկայի 24 դասի համար, ռոճիկ 1200 րուբլի։
2) ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
բարձր դասարան. հայերէնի և գրականութեան 17 դասի համար, ռոճիկ 1000 րուբլի։
Հեռագրով դիմել տեսուչ Աւետիք Տէր-Պօղոսեանին, Շուշի։
(առ., ա. օ., ապ.) 4—2

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Նախապատմական մարդը
—) և (—
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ
25 պատկերով և 2 գունաւոր մեծ քարտէզով։
III բաժանմունքի դասընթաց
Յատկապէս պատրաստված 1906 Թ. հայոց ծխական դպրոցների համար մշակված ծրագրի համաձայն։
Կազմեցին
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ և Ռ. ԽԱՆ-ԱԶԱՏ
Դիմել «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին կամ կազմողներին՝ Тифлисъ, Сурпъ-Нишанское училище.
(2 ա. ե.) 10—3

ՀԵՏԱԶՕՏԵՑԷՔ ԵՐԿԻՐԸ

—

Վանի ռուսաց փոխ-հիւպատոս և զինուորական կցորդ փոխ-գնդապետ Տերմանի զեկուցումը Աշխարհագրական Ընկերութեան ժողովում պէտք է համոզէր ամեն մի հայի, որ մենք հայերս ամենևին ծանօթ չենք այն երկրին, որ մենք կոչում ենք Հայաստան, որի ազատութեան համար Թիւրք բռնապետական րէժիմից՝ ահագին ջանքեր էինք գործ դնում, որի անունով խօսում, գրում, աղմուկ էինք բարձրացնում։

Ի հարկէ պէտք է խոստովանել, որ մինչև այժմ դժուար էր կամ գրեթէ անհնարին որևէ հետազօտութիւն կատարել՝ շնորհիւ տիրող բռնապետական րէժիմի. բայց փաստը մնում է փաստ, որ մենք ամենևին ծանօթ չենք ոչ երկրի աշխարհագրական, ոչ ազգագրական, ոչ տնտեսական դրութեան հետ։ Եւ լսելով գնդապետ Տերմանի զեկուցումը, ամեն մի հանդիսական կարող էր հեշտութեամբ գալ այդ եզրակացութեան։

Սակայն այժմ, երբ հնարաւորութիւն կայ ճանապարհորդել, մտնել երկիրը. այժմ, երբ մենք զանազան ծրագիրներ ենք երկնում Թիւրքաց Հայաստանի ապագայ կազմակերպութեան մասին, մենք պարտաւոր ենք նախքան որևէ ծրագիր մշակելը՝ այդ երկրի լուրջ հետազօտութիւնը, ուսումնասիրութիւնը կատարել, հիմնաւորապէս ծանօթանալ նրա բոլոր հանգամանքների և պայմանների, նրա աշխարհագրական, ֆիզիքական, տնտեսական, ազգագրական, արդիւնաբերական դրութեան հետ, այն ազգերի և ցեղերի կեանքի հետ, որոնց մէջ և հետ ապրում է հայ ժողովուրդը, որոնց հետ շարունակ շփվում է։

Նախ հետազօտութիւն, ապա ծրագիր. նախ ուսումնասիրութիւն, ապա մեծամեծ յոյսերի արտայայտութիւն։ Միայն երկրի բարեխիղճ, հիմնաւոր ուսումնասիրութիւնը հնարաւորութիւն կը տայ մեզ որոշել, թէ ինչ է մեր ներկան, ինչ է լինելու մեր ապագան։

Յեղափոխական ուժերը, որոնք մինչև այսօր իրանց ճիգերը թափում էին երկրի ազատութեան համար, իրանց եռանդը սպառում էին յախուռն գործողութիւնների մէջ, որոնք յաճախ աղէտաբեր էին դառնում հայ ժողովրդի համար, թող այժմ փոխվեն էվոլիւցիօնական, խաղաղ գործիչների, թող մտնեն երկրի և ժողովրդի մէջ ոչ ատրճանակ և սուր ձեռքին, այլ գիրք և գրիչ ձեռքին, թող բարեխղճօրէն ուսումնասիրեն ժողովրդի կեանքը, պայմանները, նիստ ու կացը և այն խոչընդոտները, որոնցով շրջապատված է այդ ժողովուրդը իր մտաւոր, բարոյական, տնտեսական բարգաւաճման շաւղի վրա։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ուգորսկոյէ-Գրադիշչէ, 3 սեպտեմբերի

Բարօն Էրենտալը երէկ մեկնեց Բուխլաու Իզվօլսկուն հանդիպելու համար։ Երկու մինիստրները այսօր երեկոյեան մեկնում են Վիէննա։ («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 3 սեպտեմբերի

Կահիրէից հեռագրում են, որ սեպտեմբերի 2-ին, Եգիպտոսը անգլիացիների ձեռքով գրաւվելու տարեդարձի օրը, ազգային կուսակցութիւնը կազմեց բողոքի միտինգ և Անգլիա ուղարկեց մի ուղերձ բողոքի արտայայտութեամբ։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 3 սեպտեմբերի

Ստամբօլի-Եդիկուլէ արուարձանում երէկ այրվեցին 160 տներ։ («Հ. Գ.»)

—

Մօգիլեվ (Նահանգական), 3 սեպտեմբերի

Հեղեղը և փոթորիկը նահանգում փչացրել են շատ կամուրջներ, ճանապարհներ և հեռագրական սիւներ։ Տեղ-տեղ ջրի տակն է մնացել աշնացանը. չափազանց վնասվել են այգիները։ Վասները մեծ են։ Դնեպրը դուրս է գալիս ափերից։ («Հ. Գ.»)

—

Վեսպրեմ (Ունգարիա), 3 սեպտեմբերի

Ֆրանց Յովսէփ կայսրը եկաւ և ցնծութեամբ ընդունվեց ահագին թւով ժողոված ազգաբնակութիւնից։ Կայսրի առողջութեան դրութիւնը շատ լաւ է։ Զօրախաղերին ներկայ են նաև արտասահմանեան զինուորական կցորդները։ («Հ. Գ.»)

—

Պեատիգորսկ, 3 սեպտեմբերի

Կիսլովօդսկում ձերբակալված է մի դրամանենգ։ Խուզարկութեան ժամանակ գրաւել են 25,000 րուբլու կեղծ երեք-րուբլանոցներ։ («Հ. Գ.»)

—

(Սեփ. Թղթ.)

Թաւրիզ, 29 օգոստոսի

Կաթողիկոսական ընտրութեան պաշտօնական զեկուցագրերի յետանալը բաւական մտատանջութիւն է պատճառում Ատրպատականի Թեմական պատգամաւորական ժողովին։ Երկու ամիս է միայն մնում ընտրութեան օրին. ամբողջ 10 ամիս է անցել կաթողիկոսի մահվան օրից, և Էջմիածինը լռութիւն է պահպանում այդպիսի մի խիստ կարևոր և հայութեան համար ամենաառաջնակարգ նշանակութիւն ունեցող մի խնդրի առիթով։ Ամենայն հայոց կաթողիկոսը ամբողջ հայութեան ընտրելին պիտի լինի, այլապէս ոչ ամբողջ հայութեան ձայնով և պատգամաւորներով ընտրվողը, ամենայն հայոց կաթողիկոս չէ կարող համարվել. ահա թէ ինչպիսի լուրջ խնդրի դիմաց տարտամ դիրք է բռնել Էջմիածնի միաբանութիւնը, ու. տեղապահի հետ միասին։

Ատրպատականի Թեմական պատգամաւորական ժողովում քանիցս այս մասին խօսք եղել էր և Թեմակալի կողմից առանձին դիմումներ մի քանի անգամ արված են Էջմիածին, բայց, բաւարար պատասխան չը ստանալու պատճառով, այսօր առաւօտեան արտակարգ նիստ տեղի ունեցաւ առաջնորդարանում և ամբողջ թեմի պատգամաւորների կողմից հեռագրով (Ջուլֆայի վրայով) բողոք ուղարկվեց Էջմիածին ամենապատիւ տ. տեղապահին զեկուցագրերի յապաղման առիթով և խնդրվեց ամեն օրինական միջոցների դիմել, որպէսզի ընդհանուր հայութիւնը հնարաւորութիւն ունենայ մասնակցելու իր հայրապետի ընտրութեան, որով հնարաւոր կը լինի միայն ապագայ բարդութիւնների առաջն առնել և նորանոր յուզումներ առաջ չը բերել հայութեան ամեն խաւերում, որոնց միակ ցանկութիւնն է դարևոր յուզալից կացութիւնից ազատվելով խաղաղութեան և հանգստի կայանում հանգչել։ Յուսանք, որ Էջմիածինը նախատեսելով խնդրի լրջութիւնը ամեն միջոց գործ կը դնի համազգային ծայրագոյն ժողովի օրինականութեան համար և շուտով կը խաղաղեցնի յուզվող և անհանգստացող սրտերը։ Սպասում ենք։

Իբօ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

Թաւրիզ, 3 սեպտ. (Ջուլֆայի վրայով)

Դրութիւնը մնում է նոյնը։

Յեղափոխականները եռանդով պատրաստվում են ամեն մի պատահականութեան. կառուցանում են նոր ամրութիւններ։

Անջումանում ամեն օր նիստեր են տեղի ունենում։

Էյն-ուդ-Դօվլէի և նրա զօրքի կողմից առանձին գործունէութիւն չէ նկատվում։

Մարանդում ժողովվել են Մակուի սարդարի մօտ 2000 մարդիկ վեց թընդանօթներով և պատրաստութիւններ են տեսնում Թաւրիզ մտնել, ուր և տեղափոխվում են ճանապարհին ընկած գիւղերի քրիստոնեաները։ («Հ. Գ.»)

—

(Սեփ. Թղթ.)

Թաւրիզ, 30 օգոստոսի

Ամսիս 27 ին Մակուի ձիաւորները աւերեցին և այրեցին քաղաքից 15 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Սավալան գիւղը. գիւ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

I

[illegible]

միմեանց իրանց կարծիքները առնող տիրող կարգերի մասին։

— Բժիշկների յայտնութիւնները հանքային Ջրերի մասին՝ սառը Ջուր մաղեցին բոլորիս վրա։

Եւ ճանապարհորդները պատմեցին ման... [illegible]

մի վագոնում ճանապարհորդեցինք մինչև Բեաժսկ։

Զրոյցը վերաբերում էր զանազան առարկաների։ Նա պատմում էր իր գիւղատնտեսական փորձերի մասին, նա հետաքրքրվում էր կովկասեան իրականութեան փաստերով։

Երկաթուղու գնացքը անցնում էր նրա կալուածքի մօտով։ Նա ցոյց տուեց իր անտառային և այգեգործական տնկարանները։

— Ես յոյս ունեմ բաւական տեղ անտառ և այգիներ գցել։ Տունկերը աջող զարգանում են և լաւ արմատ են բռնում։

Նա բացատրեց իր տնտեսութեան ծրագիրը։

— Արդեօք պատրաստում էք մի որևէ նոր աշխատութիւն գիւղատնտեսութիւնից, —հարցրի ես։

— Առ այժմ ոչ,—պատասխանեց նա,— որովհետև ներկայումս զբաղված եմ մատակարարութեան հարցի վերաբերութեամբ սկսած մի աշխատանքով։

— Որքա՞ն ճիշտ է այն լուրը՝ թէ պէտք է նորից վերականգնի երկրագործութեան մինիստրութիւնը։

— Այո, հաւանական է բոլորովին, ծրագիրը մշակված է, և նա կը կոչվի «գիւղատնտեսական մինիստրութիւն». իսկ երբ կիրականանայ—այդ ինձ յայտնի չէ։

— Լրագիրներում կար, որ դուք պէտք է ամառս այցելէք Սև-ծովի ափերը, իսկ դուք չեկաք։

— Սխալ է եղել այդ տեղեկութիւնը։ Ես մտադիր եմ աշնան մի կարճ ժամանակամիջոցով գնալ այնտեղ։

Գնացքը անցնում էր ռուսական ըևահող տարածութիւններով։ Մենք խօսեցինք ... լանողի յատկութիւնների և ... մասին։ Ես պատմեցի Անդրկովկասի լեռնային շրջաններում պատահող սևահողերի մասին։

— Միթէ լեռնային շրջաններում սևահող է լինում,—հարցրեց նա։

— Այո։

Ես բացատրեցի նրան թէ ինչ սևահողեր կան մեր երկրում և յայտնեցի հանգուցեալ պրոֆեսոր Դոկուչայեվի հետազօտութիւնների մասին։

Երմօլօվ շատ հետաքրքրվեց և լսեց մեծ բաւականութեամբ։

Այնուհետև Երմօլովը հետաքրքրվեց կովկասեան գործերով՝ վերաբերեալ թէ արդիւնագործական և թէ ընդհանուր քաղաքացիական կեանքին։

Ես չեմ պատմի մանրամասնութիւններ։ Մանաւանդ որ մտադիր չեմ դուրս գալ այն սահմանից, որ դնում է ինձ վրա խօսակցութեան բոլորովին և պատահական բնաւորութիւն կրելը։

— Ովքեր են գնալու Անդրկովկասից Մոսկվայի կլիմայակրթական համագումարին,—հարցրեց նա։

Ես պատմեցի։

— Ի՞նչ խնդիրներ են շօշափվելու։

— Իմ զեկուցումները,—բացատրեցի ես, —վերաբերում են երկու առարկայի՝ մէկը— լեռնային գօտիների ազդեցութեանը բոյսերի տեսակների վրա, միւսը—Փիլիկ այծերի զարգացման առաջարկին Անդրկովկասում։ Տիմօֆէեվ կը կարդայ թէյի մշակութեան մասին, Օատունին ձկնաբուծութեան և մի քանի կենդանիների մասին, Գօրբաչօվ մեղուաբուծութեան մասին։

— Իսկ բոտանիկական այգու կողմից չէ՞ լինելու ներկայացուցիչ։

— Որքան ինձ յայտնի է, բոտանիկական այգին ուղարկելու է բոյսերի ծողոված...

Երմօլովը պատմեց իր վերջին ճանապարհորդութեան մասին Իտալիա՝ մասնակցելու մի համագումարի, որը կրում է գիւղատնտեսական միճակագրութեան բնաւորութիւն և կոչվում է «միջազգային գիւղատնտեսական ինստիտուտ» անունով։

— Ես դժբաղդաբար չը կարողացայ ինստիտուտի պարապմունքների սկզբին ներկայ լինել,—բացատրեց նա,—թղթերս չէին կարողացել վաղ պատրաստել։ Այդ ինստիտուտը նոր հիմնարկութիւն է և ժամանակով լուրջ նշանակութիւն կունենայ։

Զուտ մասնագիտական էութիւն ունէր մեր զրոյցը զանազան բոյսերի աճման և տարածման մասին, այն է՝ առւոյտի, երքնուկի, ծխախոտի, սոխի, անտառաբոյսերի, այնուհետև հողի կապալի և գների մասին։

Երմօլով վերջում հետաքրքրվեց գիւղատնտեսական կրթութեան, փորձնական կայանների և ամառային դասընթացքների հարցերով։ Ես պատմեցի այս ամառվայ դասընթացքի մասին, որ հիմնված էր Համամլուում։ Նրան հետաքրքրում էր փորձը։

Մի շաբաթից յետոյ Երմօլովը պէտք է անցնէ Մոսկվայով և կայցելէ կլիմայակրթական ցուցահանդէսը։

—

Քանի մօտենում էինք Մոսկվային, սկսում էին լսվել խօսակցութիւններ ընթացիկ ընդհանուր խնդիրների մասին։

Տօլստոյի յոբելեանը հետաքրքրում է շատերին։ Պաշտօնական տօնակատարութեան արգելումը ընդհանուր զարմանք է առաջացրել։

Բեազանում տեսայ Տօլստոյի պատկերներով պօստ կարտեր։ Ծերունի Տօլստոյը ներկայացված էր զանազան դիրքերով։ Ես գնեցի վեց հատ։

Տուրգենևի տօնի վերաբերութեամբ բոլորն էլ ասում էին, որ ներկայ րօպէն անյարմար է տօնի համար։ Բայց կը գայ յարմար օր և նրան պաշտողների ու սիրողների հազարաւոր խմբերը կը մատուցանեն մեծ քաղաքացի-գրողին իրանց երախտագիտական յարգանքի ջերմ զգացմունքները։

Ա. Քալանթար

ղացիներից, ասում են, սպանված են մօտ 120 հոգի: Խրախուսված այդ կոտորածից, երէկ առաւօտեան յարձակվեցին Ամրաղչի վրա: Մինչև կէսօր թնդանօթների և հրացանների ձայնը անընդհատ լսվում էր: Ստացվող լուրերը աննպաստ էին համարվում սահմանադրականների համար: Ջիաւոր զօրքը, որը բաղկացած էր Մակուի խանի և Ջաֆար աղայի եղբօր Սմկօյի մարդկանցից, կարողանում է հետզհետէ առաջանալ և անցնել Աջի գետի կամուրջը, յեղափոխականները բաւականին յետ-յետ քաշվելով՝ հա կառակորդին կարողանում են բաւական ներս քաշել, որից յետոյ միանգամից գրոհ տալով կարողանում են բաւականին ջարդ տալ և գրաւել բաւական ռազմամթերք, ուտեստի պաշար, ուղտեր, էշեր և թնդանօթներ, որոնց թիւը 2 ից մինչև 4-ի մէջ է պտտում: Ջիաւորները լքված անաջողութիւնից փախուստի են դիմում:

Քաղաքի մի մասում եղած կռուի ժամին, միւս մասում՝ Սահիբ Դիվանի այգում անգլիական փոխ-հիւպատոսի հետ քաղաքից ուղարկված չորս պատգամաւորները բանակցութեան մէջ էին Էյն ուդ-Դովլէի հետ: Բանակցութիւնը աջողութիւն չունեցաւ: Էյն-ուդ-Դովլէն վերջնականապէս ասել է, որ ինքը սահմանադրութիւն չէ ճանաչում և խղճում է քաղաքը, եթէ ոչ՝ մի քանի ժամում հիմնայատակ կանէ: Պատգամաւորները համարձակ պատասխանել են, որ ամեն ինչի պատրաստ են յանուն սահմանադրութեան: Այսօր կռիւ չը կայ. կրօնական տօն է: Կամաւորները երախտագիտութեամբ շնորհաւորութեան են գնում Սաթթար խանին: Մեծ ոգևորութիւն է տիրապետում յեղափոխականների մէջ: Երէկվայ կռիւը բացդորոշ նշանակութիւն է ունեցել: Մակուի ձիաւորները առաջին անգամ զգացին յեղափոխականների ույժը: Յեղափոխականները բաւական ուժ ունեն:

Իբօ

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պոլիս, 3 սեպտեմբերի

Բօսֆորի նաւերի գործադուլը յետաձգվեց, նկատի առնելով որ նաւագնաց ընկերութեան վարչութիւնը բանակցութիւններ է սկսել:

Անատոլիայի և Բաղդադի երկաթուղիների գործադուլը շարունակվում է:

Սեպտեմբերի 2-ին ձիաքարշի գործադուլը կրկնվեց: («Հ. Գ.»)

—

Բագու, 3 սեպտեմբերի

Երեկոյեան ժամը 6-ին փողոցում մի քանի չարագործներ ծանր վիրաւորեցին բանտային վերատեսուչ Եակօբչուկին: («Հ. Գ.»)

—

Ստամբօլի թիւրք վաճառականները բօյկոտի են ենթարկում գերմանական ծագում ունեցող ապրանքները:

Ֆիրմաներից շատերը, «N. Fr. Pr.»-ի ասելով, հրաժարվում են գերմանական ապրանքների պատուէրներ ստանալ, յայտնելով որ նրանք գերադաս են համարում գործ ունենալ անգլիական և ֆրանսիական ֆիրմաների հետ, թէև նրանց հարկաւորվող ապրանքները մի փոքր թանգ են նըստում: Հաղորդում են, որ թիւրքական ծովային մինիստրութեան էքսպերտները անպէտք են գտել այն նաւը, որ անցեալ տարի վերանորոգել են երեք միլիօն րուբլով Կիլում:

—

Թիւրքիայի լիբերալները, ըստ երեւոյթին, տրամադիր են Եմէնին ինքնավարութիւն տալ, որպէսզի դրանով վերջ տուած լինեն տեղական ապստամբների դէմ 1903 թւից մինչև այսօր շարունակվող յոգնեցուցիչ կռւին:

Ինչպէս յայտնի է, Եմէնի ազգաբնակութիւնը չէ ընդունում սուլթանի կրօնական գերիշխանութիւնը:

Եմէնի յեղափոխականների հետ կռիւ մղելը Թիւրքիայից խլել է արդէն 100 հազար զինւոր:

Զօրքը Եմէնը անւանում է «փոքրասիական գերեզման»: («Рѣчь»)

—

Կ. Պոլսից հեռագրում են «Каспій» լրագրին.

Արեւելքից յուզիչ լուրեր են ստացվել. քիւրդական ցեղերի պարագլուխ Իբրահիմը, իր շուրջը հաւաքելով բաւականաչափ ույժեր, մի քանի յաղթութիւններ տարաւ իր դէմ ուղարկված կանոնաւոր զօրքերի դէմ և պաշարեց 600 հոգուց բաղկացած զօրամասը, որոնք մնում են առանց պաշարեղէնի և իրանց հետ արտիլերիա չունեն:

Արաբիայից հաղորդում են, որ այնտեղ ուղարկված օգնական ույժերը բաւարար չեն. աւելի խոշոր ույժերի պահանջ կայ:

Պօլսում զինւորներն ու նաւաստիները սահմանված ծառայութեան ժամանակամիջոցը վերջացնելով հրապարակի վրա ցոյց արեցին պահանջելով անյապաղ իրանց արձակել պաշտօններից:

Թիւրքիայում տպրող պարսիկ կանայք ստացել են անգլիական արտաքին գործերի մինիստր Գրէյից անգլիական թագուհուն ուղղած իրանց հեռագրի պատասխանը: Գրէյը պատասխանել է, որ Անգլիան պատրաստ է միջոցներ ձեռք առնել Պարսկաստանում կարգը վերականգնելու համար:

Բօլգարական կառավարութեան աբած հարցապնդումին, Բօլգարական դիպլօմատիական ագենտ Գեշօվին հանդիսաւոր ճաշկերոյթին չը հրաւիրելու առիթով, թիւրքական արտաքին գործերի մինիստրը պատասխանել է, որ երբէք Թիւրքիան Բօլգարիայի ագենտին օտարերկրեայ ագենտ չէ համարել: Գեշօվի հեռանալուց յետոյ միջադէպը աւելի ևս լարվում է:

Սահմանից հաղորդում են բօլգարական զինւորների հետ տեղի ունեցած ընդհարումների մասին:

Ֆիլիպպօպօլում հակա-թիւրքական ցոյցեր են տեղի ունեցել, որի ժամանակ պոկել են ազգային դրօշակը:

—

Սուլթանը Մակեդոնիայից յետ է կանչել Հիլմի փաշային. նրան նշանակում է մեծ վէզիր և յանձնարարում է կաբինետը կազմել, ի նկատի առնելով առաջիկայում սպասվող մինիստրական ճգնաժամը: («Б.»)

—

Երիտասարդ-Թիւրքերի Սալօնիկի ու Պօլսի կօմիտէտների հետ խօսակցելուց յետոյ, «Berl. Tag.» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է իր լրագրին հետևեալ կարևոր տեղեկութիւնները: Կօմիտէտներին մեծ երկիւղ է պատճառում այն հարցը՝ թէ կաջողվի՞ նրանց արդեօք և հնարաւո՞ր կը լինի ընդհանրապէս հաշտեցնել զանազան ազգային խմբակները ապագայ պարլամենտում: Այդ երկիւղը գլխաւորապէս ծագում է յոյների և բօլգարների վարմունքի շնորհիւ. նրանք պահանջում են այնպիսի արտօնութիւններ, որոնք պարզապէս հակասում են սահմանադրութեան ոգուն, և ընտրութիւններին հանդէս են եկել ազգայինսեպարատիստական ծրագիրներով: Կօմիտէտները երկիւղ են կրում, որ միւ գուցէ միւս ազգային խմբակներն էլ հետևեն յոյների ու բօլգարների օրինակին և բաժանվեն, փոխանակ քաղաքական ֆրակցիաների, զուտ ազգային խմբակների, որոնց տրամը պիտի լինի այն, որ իրար ձեռքից խլեն առաջնութիւնը, փոխանակ աշխատելու յօգուտ ընդհանուր հայրենիքի: Եւ որովհետև արաբները, թւով 17 միլիօն հոգի, այնքան էլ բարեկամ չեն թիւրքերի հետ, կարող է այնպէս պատահել, որ հակաթիւրքականները մեծամասնութիւն կազմեն: Միայն թիւրքերը, հայերը, սերբերն ու ալբանացիներն են երիտասարդ-թիւրքերի հաւատարիմ դաշնակից, խորին յարգանքով ներշնչված դէպի նրանց քաղաքական իմաստութիւնն ու բարոյական մաքրութիւնը:

—

«Թանին» լրագիրը ասում է, որ անհրաժեշտ է 40 միլիօն թիւրքական լիրայի փոխառութիւն անել սպառազինութեան համար, երկրագործութիւնը և անասնապահութիւնը քարելաւելու, Եւրօպայի նման օրինակելի ֆերմաներ հիմնելու և երկաթուղիներ շինելու համար:

—

Երիտասարդ-Թիւրքերի շրջաններում անհամբերութեամբ սպասում են Ահմեդ-Րիզայի վերադարձին, որը այցելել է գերմանական կանցլերին Նորդերնէյում: Երիտասարդ Թիւրքերը նախ և առաջ ձգտում են հաւատացնել Եւրօպային իրանց խաղաղասիրութեան մասին: Այդ պատճառով մեծ յոյսեր են տածում, որ Ահմեդ Րիզային աջողվել է համոզել իշխ. Բիւլօվին, որ Նոր-Թիւրքիայի բարեկամութիւնը դէպի Գերմանիան մնում է անփոփոխ բարեկամական: («Веч.»)

—

Պօլսում ներկայումս կազմակերպվում են տասը քաղաքական կլուբներ, որոնց նախագահները կը մամնակցեն երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէտի նիստերին: («Веч.»)

—

Սուլթանի որդին՝ Ահմեդ իշխանը անցեալ շաբաթ առաջին անգամ ճանապարհորդութիւն կատարեց երկաթուղիով իր կնոջ հետ: Նա սովորական գնացքով դուրս եկաւ Ստամբօլից դէպի Կուչուկ և երկու ժամից յետոյ վերադարձաւ մայրաքաղաք: Իշխանին, որ երևում էր շատ գոհ էր իր ճանապարհորդութիւնից, ժողովուրդը օվացիաներ արեց:

—

Եկեղեցական հողի վրա ծագած կռիւների սուր բնաւորութիւն ստանալը յոյների ու բօլգարների միջև ճնշիչ տպաւորութիւն է թողնում «Միութեան և առաջադիմութեան կօմիտէտի» վրա, որը յոյսը կտրել է, թէ կարելի է յոյներին ու բօլգարներին հաշտեցնել: Կօմիտէտը այնուամենայնիւ վճռել է մինչև պարլամենտի գումարումը խիստ միջոցներ ձեռք չառնել: («Б. В.»)

—

Արտասահմանեան լրագիրները հաղորդում են իբրև հաստատ բան, որ Պօլսում հին ռեժիմի բոլոր կալանաւորված մինիստրները արձակված են ազատ. նրանց վրա միայն ոստիկանական հսկողութիւն է նշանակված:

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

(Սեփ. թղթակ.)

—

Կ. Պոլիս, 20 օգոստոս

Իշխան Սաբահէդդին մէկ օր առաջ մտաւ Պօլիս: Հայերը, թիւրքերը, յոյները խանդավառ ցոյցեր ըրին իշխանին Մարմարայի վրայ, յատուկ վարձուած շոգենաւերով ընդառաջ գնալով: Երրորդ անգամն ցոյցն է այդ, որու հանդիսատես կըլլայ Վոսփորը, — Ֆուադ փաշայի, Իզմիրլեանի և Սաբահէդդին իշխանի ցոյցեր, իրարմէ գերազանց, իրարմէ խանդավառ, իրարմէ անագին: Ֆուադի ցոյցին ազգաբնակչութիւնները մասնակցեցան իբրև անկեղծ մարդու, որ դիմադրող ույժ մը հանդիսացած էր հին շողոքորթ և քանդիչ regime ի օրով. Իզմիրլեանի ցոյցին մասնակցեցաւ իբրև գերազանց հոգիի մը, որ արիութիւն ունեցաւ օրը օրին ձայն բարձրացնել պաշտօնական բռնաբարութեան դէմ ու հարստահարուած երկրի մը արիւնոտ վէրքերուն վրայ պտտցնել սուլթանին ուշադրութիւնը. ու իշխանին ցոյցին մասնակցեցաւ իբրև հայրենասէրի մը, որ արտասահմանում շարունակ զբաղեցաւ Թիւրքիայի բարենորոգութեան մեծ հարցով՝ առանց ցեղի, կրօնքի նեղ հայեացքներու մէջ կաշկանդուած ըլլալու:

Ինչպէս յայտնի է, իշխան Սաբահէդդին սուլթանին քրոջը որդին է. իր հայրն եղած է Դամադ Մահմուդ փաշա, որ տարիներէ ի վեր Եւրոպա ապաստանած էր և անվհատ, իր երկու որդիին գործակցութեամբը, Թիւրքիոյ փրկութեանը գործին աշխատած: Հինգ տարիէ ի վեր նա այլևս չկար: Որդին հօր գործը շարունակեց անվհատ ոգիով, հաւատաց Թիւրքիոյ փրկութեանը, ու յաղթականօրէն ներս մտաւ երբեմնի փախստականը: Իշխանը իրեն հետ բերաւ հանգուցեալ հօր աճիւնը, ինչպէս կտակած է իր մահուանը վերջին բոպէներուն: Հայերու կողմէ երեք ծաղկեպսակներ տարուեցան սա վերտառութեամբ. «Ազատութեան և արդարութեան մեծ գործիչ Դամադ Մահմուդ փաշային, երախտագէտ սրտով՝ Հայեր»:

Ձանց չեմ ընէր պատմել իբրև հետաքրքրական դէպք հետևեալը: Իշխանին կրտսեր եղբայրը, նոյնպէս փախստական ժամանակին, երկու տարի առաջ ծպտեալ Պօլիս կը դառնայ մխիթարելու իր տարաբաղդ մայրը՝ Սէնիհա իշխանուհին: Տեսակցութիւնը յաջողցնելու համար՝ իբրև ներսպացի բժիշկ կը կոչուի ապարանքը, ու այդպէս հնար կըլլայ մօր ու որդու տեսակցութիւնը, շատ սրտաշարժ և խանդաղատագին: Պալատին լրտեսները հազիւ թէ բան մը կռահած, իշխանը արդէն կծիկը դրած է եղեր:

Այս բոլոր ցոյցերը, որոնք իրարու յաջորդեցին ու տակաւին կը յաջորդեն, կամրապնդեն համակրանքի, եղբայրակցութեան կապերը թիւրքերու և հայերու միջև, այնպէս որ երկու տարրերը, իբրև թէ, առաջուց պատրաստուած ըլլային ու արդէն մշակուած:

Յոյները, ճիշտն ասած, քիչ մը տաք վերաբերմունք չունին ազատական բոլոր շարժումներուն, և յոյն պատրիարքարանը, Յովակիմ պատրիարքի բերնով, պաշտօնապէս յայտարարեց ժամանակին թէ խնդակցութեամբ չողջունէր օսմ. սահմանադրութիւնը: Նեղ հայեացքով քիչ մը իրաւացի են յոյները. վասն զի հին regime-ի օրով, երբ ամեն կերպով կը հարստահարուէր հայութիւնը, — հայ վաճառականը, հայ խանութպանը, հայ արհեստաւորը, հայ աեզանաւորը, գաւառացի հայը լայն ասպարէզներ բացուած էին մեր դրացի յոյներուն. Թիւրք յաճախորդը, թելադրուած պալատի ներշնչումներէն, առհարկի կերթար յոյնին. ընկերութիւնները, դրամատուները անոնց մնացին. իրենք էին սուլթանին խաս հաւատարիմները: Հիմա որ սահմանադրութիւնը եկաւ ճանչնալու երկրին բնակչութեան բոլոր անհատական ու հանրային ազատութիւնը, մէջտեղէն բառնալու խտրականութիւնները, արգիլելը չը գնելու միայնէս հայուն և յոյնին յառաջդիմութեանը, մեր քրիստոնեայ դրացին քիչ մը մռութը կախ դուրս եկաւ: Շատ տեսնելու չենք այսչափը:

Արի տես որ քիչ մը տաք գլուխներ, գըլխաւորաբար «Մանզումէի էֆքեար» օրաթերթի խմբագրութիւնը, պայքարի մը նըշան տուին, և բուռն ոճով: Բարեբաղդաբար հայ մամուլը միաբերան յայտարարեց, որ ինքը երբէք համակարծիք չէ «Մանզումէի էֆքեարի». Թուրք և ֆրանսական թերթերը միանգամայն յարձակումի սկսան: Երկու օր յետոյ օսմ. կօմիտէն հեռագրով տեղեկացուց բոլոր խմբագրատուններու վարիչներուն, թէ այսուհետև հայրենիքի դէմ դաւաճանութիւն պիտի նկատէ անհատներու և ցեղերու դէմ եղած յարձակումները: Մենք կը ծափահարենք այդ զգուշաւոր, որ ճիշտ ժամանակին վրայ հասաւ. վասն զի սահմանադրութիւնը առանց համար լաւ միջոց մը եղաւ ինքնակոչ ազգասէր ըլլալու, թունոտ յեղափոխական ձևանալու, եւ ուզածին պէս, մռութել այս-ինչը կամ այն-ինչը ու իբրև թէ հանրութեան շահերը պաշտպանել:

Իսկ ինչ որ բարեբաղդութիւն կը համարենք, սա է՝ թէ բուն յեղափոխական մարմինները, մինչև ցայսօր, շատ համեստօրէն շարժեցան. հրապարակային դասախօսութիւններով կը մշակեն, ազգերու և ցեղերու միջև համերաշխութեան գաղափարը, հրապարակաւ անպատրուակօրէն կը դատապարտեն անհատի և ցեղի դէմ եղած յարձակումները: Հայ մամուլի հետ հայ յեղափոխութեան միաբերան դատապարտութիւնը «Մանզումէի էֆքեարի» յարձակողականին շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց հրապարակին վրայ, գլխաւորաբար անշուշտ յոյներուն վրայ, և մեծ յոյս կայ, որ քիչ օրէն, ինչպէս կը կարդանք թերթերու մէջ, հայ և յոյն եղբայրակցութիւն մը պիտի հաստատուի: Ու ինչ ալ ըլլայ, կըսուի, մենք հայերս պիտի ջանանք համերաշխութեան համար մեզի բնակակից բոլոր օտար տարրերու հետ:

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՕԼԵՐԱ

—

◆ Թիֆլիսում սեպտեմբերի 4-ին հակախօլերային պատուաստումների վայրեր բացվեցին նաև Հալաբարում՝ քաղաքային բուժարանին կից և Աւճալեան ու Վօրօնցօֆսկայա փողոցների անկիւնում:

◆ Սեպտեմբերի 2 ին կովկասեան բըժշկական ընկերութեան կազմած յատուկ մասնաժողովը հակախօլերային պատուաստումներ կատարեց 171 հոգու վրա:

◆ Սեպտեմբերի 3-ին հիւանդացան խօլերայի յայտնի նշաններով. 1) Երաշէլիշվիլի Մարթա, 60 տարեկան, 9-րդ քաղաքամասում, Տամարինսկայա փ., Գալօբլիշվիլու տանը. 2) Արշեանց Դանիէլ, 32 տարեկան, 5-րդ քաղաքամասում, Բէհբութեան փողոցում, Ներսէսօվի տանը:

◆ Կազմված է սանիտարական-բժշկական գործադիր յանձնաժողովի դիւանատունը: Գտնվում է քաղաքային կենտրոնական բուժարանում: Յանձնաժողովի լիազօր բժ. Գ. Ստեփանեանն ընդունում է ամեն օր, ժամը 12—2-ը:

◆ Քաղաքային սանիտարական յանձնաժողովի լիազօր բժ. Ստեփանեանը նախագահութեամբ կայացաւ քաղաքային սանիտարական հոգաբարձուների խորհրդակցութիւնը՝ սանիտարական հոգաբարձութիւնները նոր, ֆիմանքներում, կազմակերպելու մասին: Ի միջի այլոց ընդունվեցին սանիտարական հոգաբարձուների համար սահմանված պարտաւոր որոշումները, որ մշակել են սանիտարական մասնաժողովը և Թիֆլիսի նահանգապետը:

◆ Սեպտեմբերի 3-ին խօլերայի նշաններով Թիֆլիսում հիւանդացան 1) Պապունաշվիլի Եփեմիա, 48 տարեկան, 5-րդ քաղաքամասում, Բեհբութեան Նըրբափողոց, տ. Պուշնովի. 2) Տօկարէվ Իլիա, 46 տար., 7-րդ քաղաքամասում, Նորխսկայա փող., 3) Էֆենդիուշվիլի Մարթա, 50 տարեկան, 9-րդ քաղաքամասում, Տամարինսկայա փող., 4) Ալեքսանդր Ենէկէլի, Աֆանասիեվսկայա փող., 11-րդ քաղաքամաս, № 3, բնակարան Կակուաշվիլու:

◆ Սեպտեմբերի 3-ին հիւանդացան կըրկին 5-րդ քաղաքամասում, Անչիսխատսկայա փողոցում, № 3 տանը՝ Գիգօ Սնիաշվիլի, 40 տարեկան, և 7-րդ քաղաքամասում քաղաքապահ ոստիկան Տօկարօվի 7-ամեայ Միխայիլ որդին:

◆ Պետերբուրգում սեպտեմբերի 2-ի ժամը 12-ից մինչև 3-ի ժամը 12-ը քաղաքում հիւանդացան 249, մեռան 70 հոգի. նահանգում օգոստոսի 27-ից մինչև սեպտ. 2 ը հիւանդացել են 19, մեռել՝ 6 հոգի:

◆ Պետերբուրգ: Բժշկական գլխաւոր տեսչի վարչութիւնը հաղորդում է, որ հետևեալ կառավարութիւնները սանիտարական միջոցներ են ձեռք առել Ռուսաստանի այն տեղերից գնացողների համար, որոնք յայտարարված են խօլերայից անբարեյաջող: Շվէդական կառավարութեան օգոստոսի 30-ի կարգադրութեամբ Պետերբուրգը յայտարարված է խօլերայից անբարեյաջող և օգոստոսի 29-ին կարանտին է բացված Ֆէնանում, օգոստոսի 30-ին հարէ և Արկէ կղզիներում: Բօլգարական կառավարութիւնը խօլերայից անբարեյաջող է յայտարարել Դոնեան Զօրաց շրջանը, Խարկօվ քաղաքը, Խարկօվի նահանգը, Կիրգիզի անապատը, Նիժնի-Նովգօրոդը, Բագուն, Տուլան, Կազանը, Ռօստօվը Դ./Վ., Նախիջևանը և Գելենջիկը: Սև ծովի նաւահանգիստներից եկած ճանապարհորդները ենթարկվում են բժշկական քննութեան: Նըրանց վրա, ուր որ իջնում են, սահմանվում է 5-օրեայ հսկողութիւն: Ռումին կառավարութեան կարգադրութեամբ սանիտարական միջոցներ են ձեռք առնվում Սարատօվի, Աստրախանի, Սամարայի, Սիմբիրսկի, Կազանի, Պէնզայի, Նիժնի Նովգօրոդի, Ռօստօվի, Տուլայի, Ուֆայի, Խարկօվի, Թիֆլիսի, Կօստրօմայի, Պերմի, Եկատերինօսլաւի նահանգներից և Ղուբայի շրջանից գնացող ճանապարհորդների վերաբերութեամբ: Իտալական կառավարութեան կարգադրութեամբ կարանտին է հաստատված Ռօստօվ Դ./Վ.-ից գնացողների համար: Կ. Պօլսի սանիտարական խորհուրդը կարգադրութիւն է արել, որ Թէօդոսիայից և Կերչից գնացողները հինգօրեայ կարանտինի ենթարկվեն: Այն նաւերը, որոնք Ռուսաստանից դուրս են գալիս առանց ճանապարհորդների և ենթարկվելու են բժշկական քննութեան, կարող են այդ քննութեան ենթարկվել Տրապիզօնի նաւամատոյցում: Ուղևորներ-տանող նաւերը ենթարկվում են հինգօրեայ կարանտինի Սինօպում և անցնում են Բօսֆորի և Դարդանելի նեղուցները կարանտինեան դրօշակի տակ: Նրանց թոյլատրվում է ուտեստ, ջուր, ածուխ և ուխտաւորներ վերցնել Մօնաստիրի, Ակզի, Զմիւռնիայի կամ Բէյրութի կարանտիններում: Նաւագնաց ընկերութիւններին խորհուրդ է տրվում Սինօպում կարանտինի ենթարկվող ուխտաւորներից և ճանապարհորդներից պահանջել սահմանված կարանտինեան տուրքը ռուսաց նաւահանգիստներում իջեցնելու ժամանակ: («Հ. Գ.»)

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԸ

—

Չորեքշաբթի, սեպտ. 3 ին, Ռուսաց Կայսերական Աշխարհագրական Ընկերութեան կովկասեան բաժնում Վանի նախկին ռուսաց հիւպատոս փոխ-գնդապետ Տէրմանը կարդաց մի շատ հետաքրքրական զեկուցում Թիւրքաց Հայաստանի, գլխաւորապէս Վանի, Մուշի, Բիթլիսի և Թիւրքպարսկական սահմանագլխին մօտ գաւառների մասին: Զեկուցման ներկայ էին մօտ 30 անդամներ և կողմնակի անձինք, բայց յամօթ հայ ինտելիգենցիայի պէտք է ասել, ոչ միայն մի հատ հայ չը կար, բացի ընկերութեան անդամ պ. Հ. Առաքելեանից, այլ և ոչ մի խմբագրութեան ներկայացուցիչ: Զեկուցանողը, որ մի քանի տարիներ ապրել է Հայաստանում, մանրամասն ուսումնասիրել է երկիրը, վերին աստիճանի մանրամասն և հետաքրքրական տեղեկութիւններ հաղորդեց թիւրքերի, քիւրդերի, ասորիների, հայերի, ինչպէս և երկրի բնական կազմութեան, բնական արտադրութիւնների մասին: Առանձին շահագրգռիչ էին տեղեկութիւնները նեստորական ասորիների մասին: Նկարագրելով այն սոսկալի տնտեսական ճնշումը, որին թիւրքաց կառավարութիւնը ենթարկում էր հայերին, զեկուցանողը յայտնեց, որ հայերը, մանաւանդ գիւղացիները, ասատիկ աշխատասէր և շիտակ ժողովուրդ են, բայց նրանց դըրութիւնը այնքան սոսկալի է, որ անցեալ տարի 80,000 հոգի գրվեցին Բիթլիսի ռուսաց հիւպատոսի մօտ, որպէսզի գաղթեն Ռուսաստան: Եթէ հայերի այժմեան դրութիւնը այսպէս շարունակվի, մի քանի տարուց յետոյ երկիրը բոլորովին կը դատարկվի հայերից:

Փոխ-գնդապետ Տէրմանը իր զեկուցումը լուսաւորեց նկարներով, քարտէզներով և շքեղ հանքաբանական ժողովածուով, որ հետը բերել էր Հայաստանից:

Լ. Ն. ՏՕԼՍՏՕՅԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

—

Անգլիայում օգոստոսի 28-ին բոլոր լրագիրները նուիրել էին ոգևորված յօդուածներ Լ. Ն. Տօլստոյին: «National-Teater»-ը մի երեկոյթ է նուիրել յոբելեարին թատրոնում: Ի միջի այլոց նուագվել են Չայկովսկու աշխատութիւնները:

Բեռլինում Լ. Ն. Տօլստոյի յոբելեանը տօնել են արտակարգ շուքով: Ահագին դահլիճը չէ կարողացել տեղաւորել իր մէջ բոլոր հիւրերին: Ներկայ են եղել ամբողջ գրական, գեղարուեստական և գիտական Բեռլինը: Երեկոյթի նախագահ պրօֆ. Մերկելը մի գեղեցիկ բեֆերատ է կարդացել, բնորոշելով Տօլստոյին որպէս գեղարուեստագէտի, գրողի, բանաստեղծի և քարոզչի, մանաւանդ է նրա ստեղծագործութեան անմահութիւնը, նրա հանճարի անըսպառելիութիւնը: Ապա հետզհետէ կատարել են հարուստ ծրագիրը. կարդացել են և ատենաբանել յոբելեարի աշխատութիւնները, ի միջի այլոց, լաւագոյն կտորները «Պատերազմ և խաղաղութիւն»-ից, «Կրէյցերեան սօնատ»-ից, «Աննա Կարենինա»-ից: Երեկոյթը վերջում տեղի է ունեցել բանկետ, որի ժամանակ արտասանվել են մի շարք շքեղ ճառեր: Վճռել են շնորհաւորական հեռագիր ուղարկել պատկառելի յոբելեարին, որի բնագիրը յանձնարարված է մշակել մի խումբ գրականագէտների: Օգոստոսի 25-ին «Լեսսինգ-թատրոնում» ներկայացվել է «Խաւարի իշխանութիւնը», ամենալաւ դերասանների մասնակցութեամբ: Ուրբաթ և շաբաթ օր ի պատիւ Լ. Ն. Տօլստոյի տօնահանդէս են կազմակերպել գրական և թատրոնական շրջանները: Գերմանացի հրատարակիչները հրատարակել են յոբելեարի ընտիր աշխատութիւնների յոբելեանական տպագրութիւնը: Փողոցներում վաճառվում են բաց նամակներ Տօլստոյի լուսանկարներով: Մինչև իսկ տեղական մամուլի ռուսատեաց օրգաններն անգամ յօդուածներ են նուիրել յոբելեարին:

—

Պարիզի բոլոր լրագիրները լռութիւն են պահպանում Տօլստոյի մասին: Երկու լրագիրներ միայն՝ «Aurore» և «L'Humanité» նուիրել են յօդուածներ ռուս մեծ գրողի յոբելեանին: «Aurore»-ը առաջ է բերում Անատոլ Ֆրանսի խօսքերը. «Տօլստոյը մեր օրերի Հոմերոսն է»:

—

Եասնայա-Պօլեանայում առ այժմ ստացված են վեց հարիւրից աւելի հեռագիրներ: Մեծ մասամբ իւրաքանչիւր հեռագիր ուղարկված է 300—7000 անձանց կողմից: 25 յայտնի ռուս նկարիչներ ուղարկել են Լ. Ն.-ին սեփական նկարներից բաղկացած մի շքեղ ալբոմ: Լ. Ն.-ը իրան չափազանց ալխոյժ է զգում, կարդում է ուղերձներն ու հեռագիրները, նայում է նկարները: Մե-

տաւորապէս ցերեկվայ ժամը երեքին գիշերով Պետերբուրգից եկած սինեմատոգրաֆատերերի աղերսանքներին, Թոյլատրեց իրան բացկաթոռի վրա դրած տանել պատշգամբը նկարը վերցնելու համար։ Ապա նա նկարվեց իր ընտանիքի և Չերտկովի հետ միասին։ Ուղարկված ուղերձներից ամենից շատ յուզել է Լ. Ն.-ին Պետերբուրգի «Ֆարս» Թատրոնի սպասաւորների ուղերձը։

Յասնայա-Պոլեանայում 80-ամեայ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի է ունեցել բացառապէս ընտանեկան շրջանում։ Յասնայա Պոլեանա գիւղի մանուկներին կոմսի անունից բաժանել են արկղիկներ քաղցրաւենիքներով։ Մեծ գրողի առողջութիւնը բաւականաչափ լաւացել է։ Այժմ նա ընդհանուր Թուլութիւն է միայն զգում։

(„Р. Сл.“)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

«Россія» պաշտօնական լրագրի ասելով, Պետական Դումայի աշնան սեսսիան սկսվելուն պէս սպասվում է, որ բաւականաչափ տակտիկական փոփոխութիւններ տեղ կունենան ձախակողմեան ֆրակցիաների անդամների մէջ։ Սահմանադիր ռամկավարների և պրոգրեսսիստների ու խաղաղ վերանորոգչականների մէջև գոյութիւն ունեցող ոչ պաշտօնական բլօկը խոստանում է աւելի ևս բացարձակ ու որոշ կերպարանք ստանալ։

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ սեսսիայի ժամանակ յիշեալ ֆրակցիաները գործում էին համերաշխութեամբ, համարեա, բոլոր հարցերում, Դումայում քննվելիք օրինագծերը երբեմն նախապէս միասին քննութեան ենթարկելով։ Սահմանադիր ռամկավարների և պրոգրեսսիստների աւելի սերտ բլօկը այդ ֆրակցիաների ղեկավարների կողմից համարվում է անհրաժեշտ՝ օպպօզիցիայի տակտիկան միացնելու նպատակով։ Բլօկի պայմանները պարզելու ու բարենորոգումների մի ընդհանուր ծրագիր մշակելու համար Դումայի պարապմունքները սկսվելուց առաջ կադետներն ու պրոգրեսսիստները մի ընդհանուր նիստ կունենան։ Առաջին օրինագծերից մէկը, որ օպպօզիցիան կը ներկայացնի Դումային, ազատ ունկնդրուհիների մուտքը համալսարանում օրինականացնելու նախագիծը կը լինի։

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ

Չը նայելով որ Պետերբուրգի համալսարանի պրօֆեսօրների խորհուրդը միաձայն մերժել է օրինաւոր ճանաչել «ռուս ժողովրդի միութեան» նորակազմ ուսանողական բաժանմունքը համալսարանի մէջ, այնուամենայնիւ սոյիւզնիկները վճռել են իրանց միջնորդութեամբ ուղղակի դիմել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրին։ Իրանց այդ դիմումի մէջ, «Нов. Русь» լրագրի ասելով, նրանք մատնանշում են պրօֆեսօրների խորհրդի մերժման սխալ պատճառաբանութիւնները, որովհետև «ռուս ժողովրդի միութեան» բաժանմունքը համալսարանի մէջ ուսանողական քաղաքական կազմակերպութիւն չէ հանդիսանում, այլ միայն ձեւափոխված ակադեմիական միութիւն, որը լեգալ գոյութեան իրաւունք է ստացել արդէն,

«Вечеръ» լրագրի ասելով, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը, ի նկատի առնելով ազատ ունկնդիրների և ազատ ունկնդրուհիների ընդունելութեան ու արձակման առիթով ծագած Թիւրիմացութիւնները, նոյնպէս և զանազան համալսարանների յարուցած միջնորդութիւնները հրէաներին սահմանված քանակից աւելի ստանալու համար, առաջարկում է սեպտեմբերի 10-ին Պետերբուրգում հրաւիրել բարձրագոյն դպրոցների համագումար, որտեղ մտադրութիւն կայ վերջնականապէս լուծել ազատ ունկնդրուհիների ու հրէաների ընդունելութեան հարցը։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Սեպտեմբերի 2-ին և 3-ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատի քրէական բաժնում քննվում էր մի խումբ իգդիրցիների գործը, որոնք մեղադրվում էին Իգդիրի նախկին ուսուցիչ և ապա հաշտարար դատարանի ծառայող Բագրատ Յարութիւնեանի սպանութեան մէջ։

Դատարանի նիստի նախագահն էր Վ. Կ. Օրլովսկի, անդամներ՝ Ռեանելով և Բշավե։ Մեղադրում էր դատախազի օգնական Մոսկալեով։

Մեղադրվում էին սպանութեան գործում Աթօյեան Յովհաննէս, Աւագեան Վահագն, Ղարիբեան Արամայիս և Աբրահամեան Յովհաննէս, որոնց պաշտպանում էին երդուեալհաւատարմատարներ Ի. Մ. Գոլուխանեան, Մ. Կյանկ, Ա. Հասան-Ջալալեան, Յ. Ղորղանեան. իսկ մեղադրող կողմի գործը պաշտպանում էր երդուեալ հաւատարմատար Տիգրան Յովհաննիսեան։

Արդէն յայտնի է, որ այդ սպանութիւնը տեղի ունեցաւ 1907 Թւի յունիսի 16-ին։ Սպանութեան հեղինակները, ինչպէս ասում են, անձնական հողի վրա կատարած իրանց արարքի [illegible] հետքը ջնջելու [illegible], իբր ժամանակին լուրեր տարածեցին, որ այդ սպանութիւնը դաշնակցական տերրօր է, որը, սակայն, վերջինս հերքեց հերթով և մի Թռուցիկով։

Դատարանը, գործը քննելով, սեպտեմբերի 3-ի երեկոյեան ժամը 5 և կէսին յայտարարեց իր որոշումը, որի հիման վրա այդ սպանութեան գործում արդար է ճանաչվում Վահագն Աւագեանը, իսկ միւս երեք մեղադրեալների վերաբերմամբ հաստատեց նահանգական դատարանի վճիռը՝ մեղաւոր ճանաչելով նրանց։

Երկու կողմից էլ կային բազմաթիւ վկաներ։

ՕՐԻՆԱՒՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

«Զանգակը» զի՜լ զի՜լ զօղանջում է իր տարած յաղթանակով։ Տեղակալ սրբազանը Ներսիսեան դպրոցի նոր հոգաբարձուներ ընտրելու խնդիրը, որ լրագիրների մէջ բանակռւի նիւթ էր դարձած, լուծեց ոչ թէ այնպէս, ինչպէս օրէնքի, կանոնի հոգին էր պահանջում, այլ այնպէս, ինչպէս մեր ազգային գործերի փօղրաթշիների քէֆն էր պահանջում։ «Մշակ» ամենայն իրաւունքով տեղակալի արձակած վճիռը անուանում է «անարդար» և «ապօրէն»։

«Զանգակ» նոյնիսկ յանդգնում է «Մշակի» ամենապարզ և ամենաօրինաւոր հարցումները ծռել և այլ և այլ կասկածների նիւթ դարձնել։ «Մշակ» հարցումներ է տալիս. «արդեօք դիմե՞ց տեղակալը Փոխարքային և խնդրե՞ց նրանից լուսաբանել ժամանակաւոր կանոնների իմաստը այդ ընտրութեան վերաբերեալ» («Մշակ» № 181)։

Ամենքի համար պարզ է և հասկանալի, որ երբ մի որևէ կանոնի կամ օրէնքի հասկացվելու մասին Թիւրիմացութիւն է ծագում, պէտք է դիմեն օրէնք կամ կանոն լուսաբանող հիմնարկութեանը կամ իշխանութեանը։ Ամենքի համար պարզ է և հասկանալի, որ տեղակալը ոչ օրէնք կամ կանոն սահմանող իշխանութիւն է և ոչ օրէնք կամ կանոն բացատրող, այլ նա միայն և եթ պարտաւորութիւն ունի, իբրև մեր ռուսահայ նուիրապետութեան մէջ բարձրագոյն ղեկավար, առաջնորդելու ոչ թէ իր կամայականութեամբ, այլ արդարութեամբ և կանոնների հաւատարիմ ու հարազատ պահանջներով։ Երբ այժմ բանակռւի նիւթ է դարձել Փոխարքայի տուած կանոնների իմաստը, տեղակալը պարտաւոր էր դիմելու կանոններ տուող բուն աղբիւրին, իսկական իշխանութեանը, խնդրելու լուսաբանութիւն ծագած Թիւրիմացութիւնների մասին և ապա թէ վերջնական քայլ անելու, տնօրինութիւն հրատարակելու. քանի որ այսպէս չէ վարվել տեղակալը, նրա կարգադրութիւնը չէ կարող համարվել «օրինաւոր» և ոչ էլ «արդար»։

Տեղակալը չէ արել, Թեմակալ առաջնորդը չէ անում, ապա ուրեմն պէտք է սպասել որ այդ քայլն անէ նոյնիսկ Թեմ. պատգամաւորական ժողովը նախ քան վեց հոգաբարձու ընտրելու ձեռնարկելը։ Այո՛, պատգամաւորական ժողովը այդ պարտաւոր է անելու, եթէ ուզում է կանգնած լինել օրինաւորութեան և արդարութեան ճանապարհի վրա։

Քանի որ կանոնաւոր և օրինաւոր ճանապարհով վէճի առարկայ խնդիրը չէ լուծվել, տեղակալի այսպէս Թէ այնպէս արած կարգադրութիւնը—չեշտում ենք—չէ կարող բաւարարած լինել վիճող կողմերին, չէ կարող համարվել հեղինակաւոր։

Ամօթի յետին նշոյլն անգամ կորցրած պէտք է լինեն «զանգակահարները», որ Թոյլ տան իրանց՝ կանոնների լուսաբանութեան համար կանոն տուող իշխանութեան դիմելու «Մշակի» առաջարկի նկատմամբ գրելու. «Ի՞նչ են ուզում ասել սրանով։ Չը լինի՞ Թէ ուզում են այսուհետև մեր բոլոր զուտ ներքին խնդիրների լուծման համար նոր ճանապարհ առաջարկել...» (տես «Զանգակ» № 45)։ Երբ մեր՝ «ներքին Թէ արտաքին» խնդիրների լուծումը դրված է կանոնների մէջ, այդ կանոնների ճիշտ և հաւատարիմ լուսաբանութեան համար պէտք է դիմել այդ կանոններ տվողին և լուսաբանութիւններ տալու իրաւունք ունեցող իշխանութիւններին. այս ճանապարհը ոչ միայն նոր չէ, այլ հին և միշտ օրինաւոր։ Այս ճանապարհից շեղվում են միայն անհարազատները, բռնաւորները, կամապաշտները, մութ հաշիւների սիրահարները։

Այսօր եթէ կայ՝ «մեր ներքին խնդիրները լուծելու և՛ ցաւալի, և՛ ամօթալի, և՛ կործանարար Gor-ի Ganatapar» [illegible], այդ՝ զուլզուրները, ազգային փօղրաշիների և յայտնի Թայֆայականների բռունցքով բացած ճանապարհն է, որի դէմ պարտաւոր է ձայն բարձրացնելու, բողոքելու և կռւելու ամէն մի օրինաւոր ու արդարամիտ մարդ։

Մէտ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփ. Թղթ.)

Վաղարշապատ, 29 օգոստոսի

Մի քանի օր եւս, և մեր ծխական դպրոցներում դասաւանդութիւնը կը սկսվի. առիթից օգտվելով, կուզէի մի քանի խօսք ասել այդ դպրոցների մասին։

ա. Մեր դպրոցներում չը կայ մի որոշ և ընդհանուր ծրագիր, որով կարելի լինէր դասաւանդութիւնը անխափան առաջ տանել և հաստատ հիմքերի վրա դնել, այլ այս և այն դասատուական դասաւանդութիւնը տարել է այնպէս, ինչպէս իրան խելքն է Թելադրել։

բ. Մեր ուսուցիչներից շատերը չունեն ցենզ, և ինչ կարիք կայ ունենալ, քանի որ բաւական է ունենալ մի բարեկամ կամ խնամի հոգաբարձու, և այնուհետև ամէն բան իրան կարգին առաջ կը գնայ. Թող այս ու այն աղաղակեն՝ Թէ այս ինչ անձնաւորութիւնը ցենզ չունի ուսուցիչ լինելու համար, սակայն այդ աղաղակները կը մնան «ձայն բարբառոյ յանապատի»։

գ. Մեր ուսուցիչները ժամանակին իրանց հասանելիք ռոճիկը չեն ստանում, որովհետև մի դպրոցի բիւջէն չէ ներում, իսկ մի ուրիշի հոգաբարձութիւնը ինչ-ինչ պատճառներով ընկած լինելով ուսուցչի հետ՝ չէ ուզում առանց դանդաղի և անհամութեան վճարել նրա ռոճիկը, և սկսվում է կռիւ հոգաբարձութեան և ուսուցչի մէջև. ինչ ասել կուզի՝ որ այդ ժամանակ տուժողը լինում է անմեղ աշակերտութիւնը։

դ. Ուսուցիչների և հոգաբարձութեան մէջև եղած կռիւներն հո վերջ չունեն. հեռու չը գնալու համար վերցնենք անցեալ 1907/8 ուսումն. տար. Իգդիրի, Ախալցխայի և Աշտարակի դէպքերը։ Վաղարշապատումն էլ այդպիսի անհամութիւն եղաւ, բայց բարեբաղդաբար լրագրութեան նիւթ չը դառաւ։ Եւ վերջապէս մեր դպրոցների ո՞ր պակասութիւնները կը Թւես. այս դեռ գիւղաքաղաքներինը. ապա դուք երևակայեցէք յետ ընկած գիւղերի դպրոցների դրութիւնը. իսկապէս քաօսային դրութիւն է, և այս բոլոր պակասութիւնները կը վերանան, ես կարծում եմ, այն ժամանակ միայն, երբ կը հաստատվի Թեմական տեսչութիւնը. կարող է տեսուչների օրօք էլ պակասութիւններ լինեն, սակայն չեմ կարծում այս չափով լինեն։

Վերջապէս մեր դպրոցները պէտք է ազատել Թայֆայական հոգաբարձուների ճանկերից, եթէ ուզում ենք մաքուր սերնդին կրթել։ Մեր մամուլը այս խնդրով պէտք է զբաղվի և առաջ տանի Թեմական տեսչութեան հարցը։

Թօնիկ

—

Աշտարակ, 28 օգոստոսի

Ուսումնական տարին արդէն սկսվում է, բայց մինչև սեպտեմբերի 15—20-ը հազիւ Թէ կարող լինեն մեր դպրոցում դասեր սկսել։ Չը նայելով որ դպրոցը նոր հոգաբարձութեանը դեռևս չէ յանձնված, այնուամենայնիւ ուսուցիչները հրաւիրված են երեքդասեան դպրոցի համար և 1907—08 ուսումն. տարին վերջանալուն պէս սկսել են դպրոցի շէնքը, կամ աւելի լաւ կը լինի ասել՝ բաժնում անել։ Շնորհիւ հին հոգաբարձութեան լիակատար հոգատարութեան անցեալ տարվայ շինվածը նոր հոգաբարձութիւնը ստիպված է վերանորոգել։ Դպրոցը մինչև այժմ նոր հոգաբարձութեանը չը յանձնելու պատճառները հետևեալներն են. հին հոգաբարձութեան հաշւով, ուսումնական տարվայ վերջին, բոլոր ծախքերից դուրս, դպրոցը պէտք է ունենար աւելորդ փող վեց հարիւր րուբլի. բացի այդ 1908 Թ. յունվարի 3-ին Աշտարակի փոխատու-խնայողական ընկերութիւնը ընդհանուր հաշւետուութեան ժամանակ իր եկամուտներից յատկացրել է դպրոցի շէնքի համար հազար րուբլի (1000), ուրեմն առաջինի հետ միասին դպրոցը պէտք է ունենար կանխիկ դրամ հազար վեց հարիւր րուբլի։ Դրա փոխարէն հին հոգաբարձութիւնը ցոյց է տալիս դեռ մօտ ութ հարիւր րուբլի պարտք, և մինչև այսօր էլ հին ուսուցչական կազմը իր ռոճիկները լրիւ չէ ստացել. այնպէս որ հին ուսուցիչները ամէն շաբաթ գալիս կամ գնում են՝ բայց ոչ մի պատասխան տուող չը կայ։ Նոր հոգաբարձութիւնը փորձեց ընդունել դպրոցի շէնքը, կահ-կարասիքը և գրադարանը։ Սակայն պարզվեց, որ երեք տարվայ համար հոգաբարձութիւնը չէ ներկայացնում գոյքի և ոչ մի մատեան, գրադարանը չունի օրինաւոր ցուցակ, չը կայ պետական դպրոց եղած ժամանակվայ գոյքի մատեանը (инвентарь), որ գոնէ հնարաւոր լինէր նրանով ստուգել։ Եւ երբ մի հարկաւոր բանի համար հարց է տրվում, (բացառութիւն կայ) նախագահը՝ իր ընկերներով՝ պատասխանում է. «Յովհաննէսը գիտէ»։ Իսկ այդ Յովհաննէսը այժմ Թողել է ամէն բան երեսի վրա և գնացել Ռուսաստան։ Անցեալ տարվայ ուսուցչական կազմը, բացառութեամբ միայն մէկի, և նոր հոգաբարձութիւնը, առաջինը իր մնացած ռոճիկների համար, երկրորդը՝ դպրոցի հաշիւների համար, դիմում են հոգաբարձութեան նախագահին, և նա պատասխանում է. «Ես ոչինչից տեղեկութիւն չունեմ, բոլոր հաշիւները Յովհաննէսի ձեռքն է», կամ Թէ ժամանակ չունէ, որովհետև իր համար շինութիւն է շինում։ Նոր հոգաբարձութիւնը դիմել է Թեմական առաջնորդին և տնօրէնութիւն խնդրել։ Այդ է մեր դպրոցի պատկերը 1908—09 ուսումնական տարվայ սկզբին. դրութիւնը աննախանձելի է՝ բաւական չէ, մութ ուժերն էլ սկսել են մտքեր պղտորել. Նոր հոգաբարձութիւնը դպրոցի ծախքերը հոգալու համար պրոգրեսիվ հարկ է մտցրել գիւղում. այդ հարկը փոխանակ հարուստներին դուր չը գալու, դուր չէ գալիս և մի քանի կիսագրագէտ երիտասարդների, որոնք սկսել են տարածել, որ Թուրքը աւելացրել են, հրաւիրված ուսուցիչների հասցէին զանազան բամբասանքներ են ուղղում, խօսում են՝ որ վեցերորդ բաժինը բանալու չեն և որ հոգաբարձութիւնը խաբում է հայերին։ Մինչդեռ այդ դասարանի համար ուսուցիչներ արդէն հրաւիրված են։ Մի խօսքով բամբասանքների մի ահագին կոյտ, որը կը վերանայ, ի հարկէ, երբ ուսումը սկսվի։ Ապագայում Թիւրիմացութիւնների տեղիք չը տալու համար հրաւիրում ենք Աշտարակի բանիմաց երիտասարդների ուշադրութիւնը այդ տգեղ վարմունքի վրա։ Հարկաւոր է ուշի ուշով հետևել մեր ծննդավայրի դպրոցի առաջադիմութեան գործին, կարելիին չափ աշխատել վերացնել Թերութիւնները Թէ բարի խորհուրդներով, Թէ բարոյական օրինակներով։

Չը պէտք է խորշել դպրոցից, հարկաւոր է սերտ յարաբերութեան մէջ մտնել ուսուցիչների հետ, ընկերական շրջան կազմել և այդպիսով ձեռք ձեռքի տուած առաջ տանել կրթական գործը. այն ժամանակ մութ ույժերը կը ջնջվեն և կոչնչանան բոլոր խուչընդոտները։ Դպրոցը սեփականութիւն չէ այս կամ այն հոգաբարձութեան, դպրոցը ժողովրդինն է, իսկ հոգաբարձուն միայն նրա ընտրածը։ Դպրոցի ամբողջ ծանրութիւնը չէ կարելի ձգել հոգաբարձութեան վրա. ամէն ոք իր ույժերածին չափ պիտի աջակցէ նրան. նրան պէտք է միջոցներ հայթայթել, ճանապարհից շեղվելիս՝ ուղղութիւն տալ։ Այդ դէպքում միայն հոգաբարձութիւնը կարող կը լինի կառավարել դպրոցը։

Ամէն մի գործում հարկաւոր է փոխադարձ օգնութիւն. այդ օգնութիւնը անհրաժեշտ է մանաւանդ դպրոցական գործում։ Որտեղ փոխադարձ օգնութիւն և հաւատ չը կայ, այնտեղ չը կայ նաև ոչ մի հասարակական օգտակար գործ։

Կապօ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատարը Թոյլատրել է Բագւում ապրող հրէաներին՝ այդ քաղաքում նոր աղօթատուն կառուցել տնտեսական կառավարութեան հետ միասին, որ հաստատվելու է ներքին գործերի մինիստրութեան 1877 Թ. յունիսի 20-ին հրատարակած ժամանակաւոր կանոնների հիման վրա։

Թիֆլիսում կազմակերպվել է նոր ընկերութիւն, որ նպատակ ունի նպաստել վրաց գրականութեան զարգացմանը և նիւթական օժանդակութիւն հայթայթել կարիք ունեցող վրացի գրողներին։ Անդամակցական վճարն է 12 րուբլի տարեկան։ Ընկերութեան կանոնադրութիւնը արդէն հաստատված է։

Վրացի իշխան Դ. Դադիանին 400 րուբլի է յատկացրել իբրև մրցանակ տալու այն լաւագոյն աշխատութեան համար, որ կը ներկայացվի մինչև 1910 Թւի յունվարի 1-ը վերաբերեալ Վրաստանի անցեալին, վրաց լեզուին և հին կամ նոր դարաշրջանի վրաց գրականութեան։

Ինչպէս յայտնի է, սրանից երկու տարի առաջ կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհուրդը դադարեց լոյս ընծայել իր միակ օրգան «Кавказское Сельское Хозяйство» շաբաթաթերթը։ Պատճառը մի կողմից նիւթականի բացակայութիւնն էր, միւս կողմից աշխատակիցների և բաժանորդների քչութիւնը։ Ներկայումս խորհուրդը որոշել է շարունակել այդ շաբաթաթերթի հրատարակութիւնը Շ. Նատաձէի խմբագրութեամբ։ Թերթը լոյս կը տեսնի շաբաթը երկու անգամ։ Առաջին համարը հաւանօրէն լոյս կը տեսնի սեպտեմբերի 15-ին։

Այսօր, երեկոյեան ժամը 6-ին, նշանակված է ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը մի քանի անյետաձգելի հարցերի քննութեան համար։

Ներկայումս պատշաճաւոր իշխանութեան առաջ միջնորդութիւն է յարուցված, որ 42,000 րուբլի յատկացվի Կովկասի անայնագործական ընկերութեանը Թիֆլիսում մանելու և ներկելու արհեստանոց բանալու համար։

Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատար գեներալ Շատիլովը Թոյլատրել է ինժեներ Ա. Բարժիլին աւտոմոբիլների հանապարհորդական հաղորդակցութիւն հաստատել Բորժոմի, Ախալցխայի և Աբասթումանի մէջև այն պայմանով, որպէսզի ճշտութեամբ գործադրվեն 1896 Թ. սեպտեմբերի 11-ի կանոնները։

Սեպտեմբերի 18-ից մինչև 22-ը Թիֆլիսում կը բացվի Թռչնապահութեան ցուցահանդէս։

Թիֆլիս եկաւ և բուսաբանական այգու գիտական բաժնի կառավարիչ հէնիգի հետ Անդրկովկասի զանազան տեղերը մեկնեց Կովկասի բուսական աշխարհը հետազօտելու և ուսումնասիրելու համար Վիեննայի պրօֆեսօր Շնեյդեր։

Սեպտեմբերի 7-ի և 10-ի մէջերը Դիղուբէի ձիարշաւի տեղում կայանալու է մի մեծ և շքեղ զբօսանք բազմակողմանի և ձոխ ծրագրով հաշմանդամ զինուորականների և նրանց ընտանիքների օգտին։

Կովկասեան գլխաւոր իշխանութեան կարգադրութեամբ յատուկ մասնաժողով է կազմված անդրկովկասեան Օլգինսկի ծնընդաբերական ապաստարանի գործերը քննելու համար։

Թիոնէթի գաւառի (Թիֆլիսի նահանգ) մի քանի գիւղեր միջնորդել են երկրագործութեան մինիստրութեան կովկասեան վարչութեան առաջ, որ իրանց գաւառը մի մասնագէտ ուղարկվի ագրոնոմիկայութեանը մանելու և տնայնագործական արհեստի, նաև բուրդ մշակելու գործի հետ ծանօթացնելու և կրթական Ջուլհականոց բանալու համար։

Ստացանք Ա. Դօի մի նոր աշխատութիւնը՝ «Ազատագրական շարժումը Ռուսաստանում իր ծագման առաջին օրերից», տպված Երևանում, 1908 Թ., գինն է 80 կ.։

Սեպտ. 3-ին, Վիեննայա փողոցում, «Կուպեչէսկի հիւրանոցից» № 12 տան դռնապան Աւետիսեանը մտնելով Զանգեզուրի գաւառի բնակիչ Դաւիթ Տէր-Դատեանի սենեակը՝ գողանում է 100 րուբլի։ Աւետիսեանը ձերբակալված է։

«Մշակի» երէկվայ համարում (№ 194) տպագրվեց Տ. Սայեաթ-Նօվայի մի նամակը խմբագրութեան՝ տ. Աննա Մանուկեանի մասին։ Ցաւելով պէտք է ասենք, որ պ. Սայեաթ-Նօվան ի չարն է գործ դրել մեր հաւատը։ Մենք հաւատացինք նրա խօսքերին և տպագրեցինք նամակը, բայց այժմ դուրս է գալիս—և արժանահաւատ անձինք եկան մեզ հաւատացնելու—որ պարոնի գրածը արդիւնք է անձնական սառը հաշիւների, որոնց մէջ նա յանդգնել է խառնել և մամուլը, բերելով մեզ միտումնաւոր և փաստերը յեղաշրջված մի նամակ։ Խմբագրութիւնը ներողութիւն է խնդրում տիկին Ա. Մանուկեանից, որ ակամայ նրան վիշտ և վիրաւորանք է պատճառել։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսի 14-ի բարձրագոյն հրամանով Բագու քաղաքի նախկին ժամանակաւոր գեներալ՝ նահանգապետ գեներալ Ս. Ա. Ֆադդէեվին, համաձայն տեղական քաղաքային ինքնավարութեան յարուցած միջնորդութեան, շնորհված է Բագու քաղաքի պատւաւոր քաղաքացու կոչումը։

Օգոստոսի 30-ին գործադուլ են արել Կօլեսնիկովի նաւթահանքի բանւորներն ու արհեստաւորները։

Երեք ամսվայ ընդհատումից յետոյ, սեպտեմբերի 1-ից վերսկսվել է «Каспій» օրաթերթի հրատարակութիւնը։

Օգոստոսի 29-ին, առաւօտեան ժամը 3-ին, քաղաքից դէպի Զաբրատի տօնավաճառը գնացող 40 սայլերի վրա յարձակվել են 6 զինված չարագործներ և սկսել կողոպտել սայլապաններին, որոնցից խլել են 20 րուբլի։ Այնուհետև նայելով ապրանքները՝ ջոկել են սայլերից մէկը, որի վրա բարձված են եղել դանակներ, պատառաքաղներ, մկրատներ և այլն, 900 րուբլու արժողութեամբ, և տարել նրան Բօյուկ-Շոր կոչվող լճի մօտից դէպի Բենկենդորֆի նաւթահանքը։ Սայլը տարել են երեք հոգի, իսկ միւս երեք հոգին կէս ժամվայ չափ հսկել են ճանապարհորդներին ու ապա իրանք էլ հեռացել։ Թալանվածները իսկոյն տեղեկացրել են պահակներին, որոնց հետապնդումը սակայն անցել է ապարդիւն։ Օգոստոսի 29-ին ցերեկով գտել են դատարկված սայլը Բալախանեան խճուղու մօտ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Լուրերին նայելով, մօտ ժամանակներս ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը հրատարակելու է մի նոր կարգադրութիւն ուսանողական ժողովները Թոյլատրելու եղանակի մասին։ Այդ կանոնների հիման վրա որևէ դպրոցում ընդհանուր ուսանողական ժողով գումարելու համար իւրաքանչիւր անգամ պահանջվելու է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի Թոյլտուութիւնը, իսկ մասնաւոր ուսանողական ժողովների համար (համերկրացիական) ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի Թոյլտուութիւնը։

Վարշավայի երկաթուղային կայարաններում կախված են Վարշավայի «կանանց պաշտպան քրիստոնէական ընկերութեան» յայտարարութիւնները, որով նախազգուշացնում են եկւոր կանանց ու աղջիկներին հրաժարվել անծանօթ անձանց խորհուրդներից ու ծառայութիւններից, այլ հարկաւոր դէպքում դիմել ընկերութեան ներԹապահ անդամին կամ կայարանապետներին։ Ռուսերէն, լեհերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներով գրված այդ յայտարարութիւնների մէջ մատնացոյց են արված ընկերութեան կողմից եկւոր կանանց համար բաց արված պատսպարանների հասցէները։ («В. Д.»)

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

«Մեր Ձայնը» Թերթը, որ շատ յիշեցնում է իր ուղղութեամբ Սպանդարեանի «Նոր-Դարը», յարձակումներ է գործում «Մշակի» դէմ, Թէ ինչո՞ւ «Մշակը» յայտարարել է, որ Օրմանեանի Թեկնածութիւնը կաթողիկոսական պաշտօնի համար պէտք է այլևս չը դնել։

Մենք չենք հերքում, որ Օրմանեանի դէմ կատարված բռնութիւնները և անվայել ցոյցերը խուժանապետների գործ են և վճռականապէս դատապարտելի, և երբ մասին «Մշակը» բողոքողներից առաջինն եղաւ, բայց դուք ևս մի փակէք ձեր աչքերը, որ մինչև ազգային ժողովի գումարումը և այդ ժողովի քննութիւնը ու արժանի վճիռը որքան քիչ խօսվի Օրմանեանի մասին, այնքան լաւ։

*

Նոյն «Մեր Ձայնը» թերթում պ. Մ. Բերբերեանը հետեւեալ ճիշտ կարծիքն է յայտնում.

Եթէ Ռուսաստանի սահմանադրութիւնն այսօրուայ պէս ֆիկցիա չլինի, եթէ Պարսկաստանն ազատուի բռնակալական ռէժիմից և ազատօրէն շունչ քաշէ, եթէ Տաճկաստանի սահմանադրութիւնն իրօք գործադրուի և ամրապնդուի,—այն ժամանակ մեզ՝ հայերիս կը մնայ աշխատել կուլտուրապէս յառաջադիմել և կապուել Պարսկաստանում պարսից շահերի հետ, Ռուսաստանում—ռուսական, Տաճկաստանում—տաճկական։

Բայց այդ խաղաղ յառաջադիմութիւնը չէ արգելում մեզ միաժամանակ օրինական ճանապարհով ձգտել ձեռք բերելու քաղաքական աւելի լայն իրաւունքներ, առանց որեւէ անջատական միտումներ ունենալու և քաղաքական կատարեալ անկախ պետութիւն (սուվերէն) կազմելու նրազներով տարուելու։ Ձգտել երեք պետութիւններից ամեն մէկումն էլ տեղական լայն ինքնավարութիւն ձեռք բերելու, մի տեղ այն չափով, որ չափով ունին, օրինակ, լեհացիները Աւստրիայում, իսկ որտեղ կարելի է ստանալ և այնպիսի աւտօնօմիա, ինչպիսին ունին ֆինլեանդացիք,—դա կարող է մեր ազգային քաղաքականութեան ծրագիրը լինել։

Այս բանին ձգտել օրինական սահմանադրական ճանապարհով՝ հայերս ոչ միայն կարող ենք, այլ և իրաւունք և պարտք ունինք հէնց մեր անցեալի վրայ հիմնուելով և արդի ազգերի ու պետութիւնների դրութիւնը վերլուծելով։

Աւելի լայն և ազատ ինքնավարութիւնը միշտ գրաւական է եղել ժողովրդի բուն ազգային կուլտուրայի անենաճոխ զարգացման. չեխերը, ունգարացիները, ֆինլեանդացիները մեզ ապացոյց։

• *

Կ. Պոլսի թերթերի մէջ տպված է Դաշնակցութեան կոմիտէտի մի նախազգուշացումը, որով յայտարարվում է, թէ Դաշնակցութեան անունով խաբեբայութիւն անողները, դրամ շորթողները, զեղծարարները խստագոյն պատժի պէտք է ենթարկվեն։

Գեղեցիկ նախաձեռնութիւն։ Բայց պէտք է այնպէս լինել, որ այդ նախազգուշացումը լոկ ձևի և մարդկանց աչքին թոզ փչելու համար արված չը լինի։ Նոյնպիսի յայտարարութիւններ արեց անցեալ տարի Դաշնակցութիւնը և մեր մէջ, բայց վերջը յայտնվեց, որ դաշնակցական գործիչներից մինը՝ Զալլադեան, որ դրամ շորթեց Ալեքսանդրապօլում Բաղդասարեաններից, հակառակ նոյնիսկ յայտարարութեան, մինչև այսօր էլ ազատ և համարձակ ապրում է և իր դրամաշորթութեան պտուղը վայելում։ Չը պէտք է յայտարարել մի բան, որ ժտադրութիւն չը կայ կատարել։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, 3 սեպտեմբերի

Մուրացանի թաղման կարգադրիչ յանձնաժողովը խնդրում է այն անձանց, որոնք կը ցանկանան դամբանական խօսել, նախօրօք յայտնել իրանց ցանկութիւնը— մինչև շաբաթ երեկոյ, Իսահակ Յարութիւնեանին՝ «Նոր Դպրոցի» խմբագրատանը, Բեհբութեան փողոց № 30.

Կարգադրիչ յանձնաժողովի անդամներ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան, Արշակ քահ. Մինասեան, Ղ. Աղայեան, Ի. Յարութիւնեան, Վ. Փափազեան, Ե. Միրզայեան, Ա. Աթանասեան և Գ. Տէր-Զանեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՖՐԱՆՍԻԱ

Ապստամբութիւնը Հնդկաչինում. — Հնդկաչինի երկու գլխաւոր գաւառները—Աննամայի և Տօնկինի—ներկայումս բռնկված են ապստամբութեամբ։ Ֆրանսիացիները, որոնց պատկանում է Հնդկաչինի հարաւային մասը, սաստիկ մտահոգութեան մէջ են ընկել իրանց այդ ամենահարուստ գաղութների վիճակի համար։ Ֆրանսիական գաղթականները պահանջում են իրանց մետրօպօլիայից տեղական զօրքերը ուժեղացնելու և ապստամբ աննամիտների և չինացիների հրոսակների դէմ կռւելու համար զօրք ուղարկել։ Հնդկաչինի ֆրանսիական գեներալ-նահանգապետի պաշտօնը վարում է այժմ Կօրուկօվսկին, որ ծագումով ռուս է։ Վերջինս հարկադրված է ուղղել իր դիւրահաւատ նախորդի—գեներալ Բօ-ի սխալը, որը ֆրանսիական զինուորների խոշոր մասը վերադարձրել է Ֆրանսիա և գաղութների պահպանութեան գործը թողել է տեղացի զինուորներին, թէև ֆրանսիացի օֆիցերների հրամանատարութեամբ։ Իր հինգամեայ վարչութեան մասին հանրապետութեան կառավարութեանը տուած զեկուցման մէջ գեներալ Բօ հաւաստացնում է, որ իր թողած Հնդկաչինում կատարեալ հանգստութիւն է տիրում և աննամիտները խաղաղեցված են ընդմիշտ։ Սակայն ներկայ տարվայ սկզբից աննամիտների մէջ սկսեցին երեւալ զօրեղ ագիտացիա, գաղտնի ժողովներ, միտինգներ, գրգռիչ կոչեր, որով հրաւէր էին կարդում հասարակութեանը ապստամբել ֆրանսիական իշխանութեան դէմ։

Զինական ազգային շարժումը իր համար պատրաստ հող գտաւ Հնդկաչինում։ Ֆրանսիացիների բիւրօկրատութիւնը և սաստիկ զարգացումը չինօֆնիկութեան, որը պահանջում էր իր ռոճկի համար անհագին միջոցներ, գաղութի մէջ առեղծեցին բնիկ տեղացիների համար մի շարք ծանր մենաշնորհներ, ինչպիսին է օպիումը, աղը և տուրքերի աւելացումը, որի մէջ, քակայէն,

այժմ ուղղված է աննամիտ ազգայնականութեան բողոքի շարժումը։ Անցեալ ապրիլ ամսին աննամիտները իրանց ցեղակից զինուորների միջոցով ուզեցին թունաւորել բոլոր ֆրանսիացի օֆիցերներին։ Դաւադրութիւնը բացվեց սակայն։ Այժմ աննամիտները զէնքի են դիմել, և նրանց զինված հրոսակախմբերը բացարձակ կռիւ են մղում գաղթականների հետ։ Գեներալ Բօ-ն Տօնկինում հաստատել է մի խորհրդակցական պալատ տեղացի ազգայնականութեան կողմից ընտրված պատգամաւորներից բաղկացած։ Ժողովրդական ներկայացուցչութեան համը առնելով և ծանօթանալով պարլամենտական կարգերի հետ, Հնդկաչինի ազգայնականութիւնը այժմ ցանկանում է ունենալ իսկական պարլամենտ, և ֆրանսիացիների տիրապետութեան դէմ ուղղված «ապստամբական» կոչերի մէջ «Հնդկաչինի» հասարակապետութիւն» հիմնելու մտքերն են արծարծվում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

—

3 օգոստոսի

ՏԻՐԱՍՊՈԼ։ Զեմստվայի ժողովը հաստատեց ընդհանուր ուսում մտցնելու ծրագիրը։

ԼՎՕՎ։ Սեպտեմբերի 2-ին սէյմը բանալուց յետոյ, հին-ռուսին Դուբիկէվիչը կարդաց հետեւեալ յայտարարութիւնը. «Հաւատացած, որ ռուսական ազգային գաղափարը միակ օգտակար է ռուսաց ժողովրդի կուլտուրական զարգացման և բարգաւաճման համար, հին-ռուսինները սէյմ են մտնում այդ գաղափարի դրօշակի տակ և ազդարարում են, որ սէյմը նրանց գործունէութեան վախճանական կէտն է լինելու»։

ՌԻԳԱ։ Եկաւ առևտրի մինիստրը։

ԽԱՐԿՕՎ։ Րիկօվի հանքերի կատաստրօֆայի գործի առիթով դատարանին են յանձնվում լեռնային ինժեներներ Լաշկինը, Լէվիցկին, № 4 հանքի նախկին կառավարիչը, սրա օգնականը և երեք ուրիշ ատեխճանաւորներ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Մամուլը յատուկ յօդուածներ է նուիրում միջպարլամենտական կօնֆերանսի նստաշրջանին. 900 հոգի ցանկութիւն յայտնեցին ներկայ լինել, ի թիւս որոնց 9 հոգի Ռուսաստանի կողմից։ Օրակարգի մէջ մտցված են պարտադիր միջնորդ դատարանի, մշտական միջազգային դատարան հաստատելու ուսումնասիրութեան, միջազգային պրիզային դատարանի հարցերը։

ՀԱԱԳԱ։ Սեպտ. 2-ին բացվեց պալատի նստաշրջանը։ 1909 թ. կառավարական բիւջէի մէջ աչքի է զարնում 15,800,000 ֆլօրին դեֆիցիտը։ 1908 թ. բիւջէն նմանապէս դեֆիցիտով է կազմված, որը ծածկելու համար կառավարութիւնը առաջարկում է մտցնել ընդհանուր եկամտային հարկ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պաշտօնական լրագրում հրատարակված են այն մանրամասն կանօնները, որոնք վերաբերում են արտասահմանից ներմուծվող մսի քննութեան։

ՍԻՄԼԱ։ Տիբետում կատարած երկար ճանապարհորդութիւնից յետոյ վերադարձաւ Սվէն Գեդինը, որը հաղորդեց, որ նրան աջողվել է գնահատելի յայտնագործութիւններ կատարել, որոնք կարևոր կը լինեն Մեծ Բրիտանիայի համար ռազմական տեսակէտից։ Տիբետցիները տրամադրված են բարեկամական ոգով։ Օտարազգիներին վերաբերող կանօնները խիստ են։

Ժամ. խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Թուլիս, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԻՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—5½—6½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Թիֆլիսի Գեղարուեստական դպրոցի մասնագիտական կուրսերն աւարտած
մի երիտասարդ
ցանկանում է ունենալ հայոց դպրոցներում նկար. և գծագրութեան դասեր։
Հասցէն՝ Тифлисъ, Окоевская № 10, Оганесу Давтьянцу. 1—1

ԴՊՐՈՑ
ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
Երկու սեռի մանուկների համար։ Ընդունելութիւնը օգոստոսի 27-ից, ուսման սկիզբը սեպտեմբերի 6-ին։ Բեհբութեան փողոց, սեփ. տուն № 25. 10—8

УГОЛЬ
КУЗНЕЧНЫЙ, ПАРОВИЧНЫЙ, ПЛАМЕН., АНТРАЦИТЪ, КОКСЪ.
ЦѢНЫ ОПТОВЫЯ.
А. БРАУХЛИ, Харьковъ.
52—8

Մի խումբ կովկասեան ուսուցչուհիներ և ուսուցիչներ ցանկանում են զանազան առարկաներից դասեր ունենալ
Թիֆլիսի
հայ դպրոցներում։ Պայմանների մասին դիմել Միրիմանեանին. Tiflis, Dvortzovaïa, Mirimanian.
(ե. ու.) 5—4

Լոյս տեսաւ
Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ
1. ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ուղղագրական կանօններով և վարժութիւններով. ստորին դասընթաց, երկրորդ տպագրութիւն, մշակած և բարեփոխած, գինն է 30 կօպ.։ Զեղչ 20%։
2. ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ. Գալլ և գայլի պատահարներ, թելադրութեան համար պատրաստված. գինն է 15 կ.։ Զեղչ %։
Վաճառվում են
3. ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, գինն է 75 կ.։ Զեղչով 50 կ.։ Զեղչ կը լինի միայն գումարով գնողների համար։
Դիմել՝ Эчміадзинъ, академія, Мануку Абегіанъ, կամ Тифлисъ, Арташесу Абегіанъ, Арм. Нерсисянъ Семинарія.
(3, 5, 9, 11, 14, 17) 6—2

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆԻ
ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
մարդ, կենդանի, բոյս և հանք
Դասընթացք հայոց ժողովրդական և քաղաքային դպրոցների III, IV և V տարիների համար։
Հիմնովին բարեփոխած, հարստացրած նոր նիւթերով և մօտ 130 նկարներով։
Գինն է 70 կ.
Դիմել Թիֆլիս Աշ. Աթանասեանին «Խաթաբալայի» խմբագրատուն. կամ «Գուտտենբերգ» գրախանութին։
10—7

Վառ. եւ Մռ.
Սմբատեանների
Միջնակարգ դպրոցների երկսեռ երեխաների նախապատրաստական ուսումնարանում (Ռօստօվից Դ/վ) ընդունելութիւնները սկսված են։ Բնակարանը համապատասխանում է առողջապահական բոլոր պահանջներին։ Դասերը սկսվում են 1-ին սեպտեմբերի։ Կայ երկու գիշերօթիկի տեղ։
Սօլօլակ, փողոց Պասկեվիչի, № 13.
(չ. ու. շ.) 10—8

ԿՐՕՆԻ դասագրքեր

	Գինն է ր. կ.	Զեղչ %
Աշակերտաց համար		
1. Առաջին ու. պատկերազարդ.	» 25	25
2. Երկրորդ »	» 20	20
3. Երրորդ »	» 30	20
5. Հին ուխտ պատկերազարդ	» 50	25
5. Նոր ուխտ	» 40	20
6. Գործք առաքելոց	» 40	20
Ուսուցչաց համար		
7. Ուղեցոյց նոր ուխտի	2 5	35
8. Ուսուցումն քրիստ. կրօնի Դ.	1 50	35
9. Ուսուցումն » » Ե.	» 50	35
10. Տասն պատուիրան.	» 50	35

Ցանկացողները կարող են դիմել՝
ա. Магазинъ Г. С. Мясникова—Дворцовая
բ. Գրավաճառանոցներ՝ Գուտտենբերգ (Թիֆլիսում)
գ. » Կենտրոնական
դ. » Թառայեանց
ե. » Քեօսէ
զ. » Յովհաննիսեան (Երևանում)
է. » Сотрудникъ (Բագւում)
ը. Ինձ դիմողները՝ Тифлисъ, Коммерческое училище, ստանում են 20, 25, 35% զեղչ։ Վճարը երեք ամսից յետոյ՝ ապահով երաշխաւորութեամբ։
Սահակ ա. ք. Սահակեանց
(ե. ու.) 10—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ
Բ. մաս (5-րդ տարվայ կամ բ. դասար. դասընթաց)
Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա եւ Աւստրալիա
Ըստ Իվանովի և Կրուբերի
Փոխադրեց Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ
Նոյն փոխադրողի՝ «ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ»
Ա. բնական մաս (4-րդ տարվայ դասընթացով)
Ա. մաս—70 կ., Բ. մաս 65 կ.։ Գումարով առնողներին 20 տոկոս զեղչ։ Դիմել Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութ կամ փոխադրողին՝ Армян. Нерсисянъ Семинарія.
(5, 7, 10, 12, 14, 16) 6—1

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։
Հիւանդների ընդունելութիւնը: 12—1 առաւօտ. 5—6 երեկոյեան
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճավաձէի. 100—12

Դպրոց եւ Մանկական պարտէզ
Ե. Ս. Յարութիւնեանի
Երկու սեռի մանուկներ պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։
Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից։ Ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։
(21,23,24,26 28,30,31, 2,5,7) 10—9

ԹԻՖԼԻՍԻ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ԵՆ
կովկասեան ուսումնարանական շրջանի բոլոր ուսումնարաններում գործածվող դասագրքերը։ Օտար տեղերից դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ.
(ա. օ.) 10—3

ՓՈՂ 100—200 ռուբլի ՓՈՂ
ամսական կարող է ունենալ իւրաքանչիւրը։ Պաշտօնը, զբաղմունքը, նոյնպէս և որեւէ տեղ բնակչութիւն ունենալը արգելք չեն լինում։ Ոչ մի դրամագլուխ ունենալ հարկաւոր չէ։ Մանրամասնութիւնները հաղորդվում են անյապաղ և առանց վարձատրութեան։
Հասցէագրել՝ г. Москва, Почт. ящ. 754.
(ու.) 20—7

Առեւտրի եւ արդիւնաբերութեան մինիստր. տնօրինութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
Առեւտրական Գիտութիւնների Կուրսեր
(Թիֆլիս, Միքայէլեան պրօսպ. տուն № 24|4)
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։ Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատեստատներ։ Առարկաներն են. 1) Հաշուապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական), 2) Առևտրական թւաբանութիւն, 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանօնադրութիւն), 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրայ, 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենամատ ձեռքի ուղղումն)։ Առարկաներն ուսուցանվում են Արեւմտեան Եւրոպայի առևտրական ակադեմիաների ծրագրով։ Ամբողջ տարվայ վճարն է 60 ր.։
Գրելու մեքենայի վրայ գրելու դասեր։
ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ
Զբաղմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15 ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1 ից ամեն օր ժ. 10—12 և 4—7։
Համառօտ ծրագիրը և կանօնները ձրիաբար տրվում և ուղարկվում են կուրսերի շէնքում։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝
Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(ա. օ.) 20—2

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ և 62 առարկաներ
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ՉԷ, այլ ԲԵՐԵԼ ՏՈՒԷՔ
ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ
Ուղարկում է { 1 ժամացոյց և նրա հետ 62 առարկայ } միայն 6 ր. 50 կ.
ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ բաց՝ տղամարդկանց կամ կանանց՝ անգլիական պողպատից։ Ռեմօնտուար։ Մեխանիզմը ամուր աշխատութիւն է և հաւաքված արտասահմանեան վարպետների ձեռքով։ Ժամացոյցի ճշտութիւնը ստուգված է, որի մասին երաշխաւորութիւն է տրվում։ 1) Մօդային շղթայ տղամարդի կամ կանանց պարանոցի համար. 2) Շքեղ արտասահմանեան բրէլօկ. 3) Գրպանի ամերիկական ծալվող մկրատ. 4) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 5—6) Ծալվող գործիք մատիտով և գրչով. 7—31) 25 թերթ շքեղ պօստի թուղթ. 32—56) 25 նոյնպիսի ծրար. 57) Քսակ սաղի կաշուից բաժանմունքներով զանազան դրամների համար և 58—62) Գարնիտուր բաղկացած 3 կրծքի և 2 թեքի կոճակներից շքեղ ձևի, որոնց համար մենք բազմաթիւ շնորհակալութիւններ ստացանք։ Գարնիտուրը առանձին վաճառքով արժէ 2 ր. 50 կ.։
Ուրեմն, դուք 6 ր. 50 կօպէկով ստանում էք 63 շատ հարկաւոր առարկաներ։ Բոլոր այդ իրերը փակ ժամացոյցի հետ 7 ր. 50 կ., իսկ արծաթէ խուլ ժամացոյցի հետ ուղարկվում են 13 ր. 50 կօպէկով։
Արկղի մէջ դարսելը՝ ձրիաբար։ Կատարումը՝ ճշտութեամբ։ Ուղարկվում է վերադիր վճարով։
Առաքման համար պէտք է աւելացնել Եւրոպ. Ռուսաստ.—50 կ., իսկ Ասիական—75 կօպ.։
Լիակատար երաշխաւորութիւն ապրանքի լաւ որակութեան համար
Պատուէրներն ուղղել՝ Московскому Центральному Складу Часовъ. Москва, д. Виноградова, № 126.
Յ. Գ. Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ուղարկվում է ձրի իբրև պրէմիա 10 բաց նամակներ, շքեղ կերպով պատրաստված՝ իւղային ներկերով։
Խնդրում ենք չը խառնել Վարշավայի ֆիրմաների հետ։
(ու.) 20—7

Типографія "Экономія" Ав. Мелдусіянопова ... С-ья Большая Ванкская ул. № 3.